

УДК 330.1:(338.2+005.93)

В. О. Шаповалов,

к. е. н., доцент, доцент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії, Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2439-7826>

О. В. Гасій,

к. е. н., доцент, директор Навчально-наукового інституту забезпечення якості вищої освіти, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5116-0448>

І. Ю. Пилипенко,

здобувач ступеня доктора філософії, Полтавський університет економіки і торгівлі
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-9026-4495>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.5.243

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ФІРМИ: ІНВАРІАНТНА ЛОГІКА РАЦІОНАЛЬНОСТІ

V. Shapovalov,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Personnel Management, Labor Economics and Economic Theory, Poltava University of Economics and Trade

O. Hasiy,

PhD in Economics, Associate Professor, Director of the Educational and Scientific Institute for Quality Assurance in Higher Education, Associate Professor of the Department of Finance and Banking, Poltava University of Economics and Trade

I. Pylypenko,

Postgraduate student, Poltava University of Economics and Trade

ECONOMIC POLICY OF THE FIRM: INVARIANT LOGIC OF RATIONALITY

У статті здійснено теоретичне осмислення економічної політики фірми як самостійної системної категорії, яка формує внутрішню логіку економічної поведінки підприємства, організовує ефективне використання ресурсів, визначає пріоритети розвитку та окреслює межі адаптації до внутрішніх і зовнішніх чинників. У роботі запропоновано концептуалізацію економічної політики через ієрархію принципів, правил і механізмів, де принципи задають стратегічні орієнтири та критерії допустимості рішень, правила конкретизують їх у вигляді процедур, стандартів і алгоритмів розподілу ресурсів, а механізми забезпечують практичну реалізацію та адаптацію політики до змін середовища. Визначено чотири ключові інваріанти економічної політики — оптимізаційний, координаційний, регулятивний і адаптивний. У сукупності вони формують взаємопов'язану систему принципів економічної політики, забезпечуючи раціональне розподілення ресурсів, узгодження потоків завдань, балансування обмежень та пошук нових джерел ефективності.

The article provides a theoretical understanding of a firm's economic policy as an independent systemic category that shapes the internal logic of organizational behavior, organizes resource utilization, determines development priorities, and outlines the boundaries of adaptation to internal and external factors. It is shown that traditional approaches, which reduce economic policy to a set

of managerial tools, procedures, or corporate regulations, are fragmentary and do not allow for a broader systemic perspective. The study proposes a conceptualization of economic policy through a hierarchy of principles, rules, and mechanisms, where principles define fundamental orientations and criteria of acceptable decisions, rules specify principles in the form of procedures, standards, and resource allocation algorithms, and mechanisms ensure the practical implementation of rules and the adaptation of policy to changing internal and external conditions.

Four invariants of economic policy are identified – optimization, coordination, regulatory, and adaptive – which manifest across the functional, institutional, dynamic, and coalition dimensions of the firm. In the functional dimension, they ensure rational resource allocation, task flow coordination, balance of constraints, and the search for new sources of efficiency; in the institutional dimension, they form a system of incentives, norms, corporate policies, and rules that reconcile individual and collective interests; in the dynamic dimension, they provide structural rationalization, change alignment, internal control, and process evolution; and in the coalition dimension, they appear through mechanisms for harmonizing interests, building trust, social adaptation, and supporting participant initiative. This approach emphasizes the systemic and multidimensional nature of a firm's economic policy, its ability to simultaneously ensure efficiency, stability, and flexibility of organizational actions without directly imposing decisions, and opens new avenues for theoretical analysis and practical research of its structural and behavioral aspects.

Ключові слова: економічна політика фірми, організація, управлінські практики, економічна раціональність, економічна поведінка, економічні рішення.

Key words: firm economic policy, organization, managerial practices, economic rationality, economic behavior, economic decisions.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

сучасній економічній науці фірма дедалі рідше розглядається як технічно нейтральний механізм перетворення ресурсів у результати. У межах інституційних, еволюційних та поведінкових підходів вона постає як складна організаційно-економічна система, функціонування якої визначається множинністю цілей, асиметрією інформації, обмеженою раціональністю та інституційною вбудованістю у соціально-економічне середовище. За цих умов аналіз економічних результатів діяльності фірми потребує звернення не лише до окремих управлінських або виробничих рішень, а й до внутрішніх логік, що визначають способи їх формування, узгодження та відтворення в часі.

Проблема теоретичного осмислення економічної політики фірми полягає у відсутності узагальненої концептуальної рамки, яка дозволяла б розглядати різні економічні рішення підприємства як елементи цілісної та відтворюваної системи. За відсутності такого узагальнення економічна політика підприємства залишається фрагментованою категорією, що обмежує можливості її системного аналізу, типологізації

та порівняльних досліджень. Водночас її системний характер виявляється не на рівні окремих дій, а через стійку взаємодію принципів, правил і механізмів, які формують логіку економічної поведінки фірми та забезпечують її відтворюваність у різних контекстах функціонування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Поняття "економічна політика" традиційно використовується в межах макроекономічного та інституційного аналізу для дослідження ролі держави у функціонуванні ринкового господарства. У цьому контексті Ю. М. Уманців та О. І. Міняйло слушно відмічають, що "теорія економічної політики являє собою методологічно неоднорідну сукупність результатів тривалих наукових пошуків", а діапазон підходів до ролі держави в економічному житті суспільства коливається "від практично повного заперечення до закликів використовувати більш жорсткі форми" регулювання [1, с. 39—40]. В. Лагутін, своєю чергою, підкреслює, що "теорія державної економічної політики становить ядро сучасної концепції державного регулювання національної економіки і соціально-економічного реформування суспільства" [2, с. 5]. Така макроцентрична традиція формує розгорнутий інструментарій аналізу економічної політики держа-

ви, однак водночас залишає недостатньо окресленим її зміст на мікроекономічному рівні, зокрема на рівні підприємства, де регулятивна логіка не задається зовнішнім суб'єктом, а формується як внутрішньо узгоджена система організації економічної поведінки фірми. Саме ця обставина зумовлює необхідність пересмислення поняття економічної політики в межах теорії фірми.

Аналіз наукових підходів до економічної політики на рівні підприємства свідчить не лише про їхню різноманітність, а й про відсутність узгодженого методологічного ядра. У більшості випадків економічна політика підприємства інтерпретується як похідна від управлінських рішень, інструментів регулювання або корпоративних процедур. З аналітичного погляду такий підхід зумовлює фрагментарний характер досліджень і зводить економічну політику до опису окремих практик і регламентів, не дозволяючи розглядати її як цілісну систему.

Так, Ю. В. Прохорова відмічає, що в економічній літературі усталився підхід до використання категорії "політика" у поєднанні з такими визначеннями, як кадрова, асортиментна, фінансова, цінова та інші, які розглядаються як складові загальної економічної політики підприємства. За такого підходу економічна (соціально-економічна) політика формується як інструмент реалізації стратегії підприємства та складається з окремих елементів, у центрі яких лежить принцип використання певного економічного ресурсу (праця, сировина, фінанси, технологія тощо). Вона трактується як сукупність правил і процедур реалізації довгострокових управлінських рішень у поточному періоді, зорієнтованих на клієнта та заснованих на суспільних цінностях [3, с. 222].

У роботі О. М. Чумак та І. В. Нагорної економічна політика підприємства визначається як сукупність заходів суб'єктів управління, спрямованих на реалізацію економічних законів із мінімізацією ризиків та забезпечення ефективного управління економічною діяльністю відповідно до стратегії розвитку. У цьому випадку акцент робиться на процедурному характері економічної політики та її узгодженості з аналітичною, обліковою та іншими регламентними політиками підприємства, які визначають порядок реалізації економічних процесів і досягнення стану фінансової стійкості [4, с. 150].

І. М. Крейдич та Г. І. Вістяка відмічають, що в більшості наукових робіт економічна політика розглядається "лише як інструментарій управління, а саме: як сукупність задач, цілей, засобів, способів, напрямів, пріоритетів, орієнтирів розвитку підприємства, способів досягнення цілей, загальне керівництво до дій та прийняття рішень" [5, с. 13]. Водночас автори наголошують на доцільності використання поняття "економічна політика" в процесі управління господарсько-економічною діяльністю підприємства, обґрунтовуючи позицію, згідно з якою економічна політика є ширшим поняттям, ніж економічна стратегія, тоді як стратегія виступає її складовою [5, с. 15].

Інший аспект співвідношення політики та стратегії акцентується Г. Г. Савіною, яка вбачає принципову відмінність між ними в результатах їх застосування. На її думку, стратегія спрямована на підвищення ймовірності досягнення певного результату через довгостро-

кові цілеспрямовані дії, тоді як політика орієнтована на отримання оптимального результату у коротко — та середньостроковому періоді за рахунок адаптації до факторів внутрішнього та зовнішнього середовища [6]. Така позиція додатково підкреслює відсутність єдиного методологічного підходу до визначення місця економічної політики підприємства у системі економічних категорій.

Попри численні підходи до економічної політики на рівні підприємства, більшість із них обмежується інструментальним або процедурним трактуванням. Проте такий підхід не відображає економічну політику як самостійну системну категорію, що організовує економічну поведінку фірми, встановлює принципи використання ресурсів, визначає пріоритети розвитку та окреслює межі адаптації до внутрішніх і зовнішніх чинників. Це зумовлює необхідність її концептуалізації поза рамками суто управлінських інструментів і регламентів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є теоретичне обґрунтування економічної політики фірми як самостійної аналітичної категорії, що відображає внутрішню логіку формування та відтворення економічної поведінки підприємства. Реалізація цієї мети передбачає виокремлення інваріантних характеристик економічної політики, аналіз її багатовимірної реалізації у межах різних онтологічних вимірів фірми та розкриття функціонального змісту відповідних форм економічної поведінки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У теоретичній традиції поняття "політика" та "управління" тривалий час не мали чіткого концептуального розмежування, формуючись у межах філософських і доктринальних підходів та перебуваючи у складній діалектичній взаємодії. У результаті ці категорії часто наділялися спільними ознаками, взаємно доповнювали одна одну або навіть ототожнювалися, що зумовило їх стійке концептуальне переплетіння у сучасних економічних і управлінських дослідженнях [7, с. 66]. Ця методологічна спадковість зберігається і в сучасних працях, ускладнюючи чітке розмежування економічної політики та управління, зокрема на рівні підприємства.

У багатьох випадках економічна політика фірми фактично ототожнюється з управлінськими функціями, процедурами або наборами інструментів. З методологічного погляду таке ототожнення є проблематичним, оскільки призводить до редукції економічної політики до прикладного рівня та звужує аналітичні можливості дослідження, позбавляючи її статусу самостійної теоретичної категорії.

У наукових дослідженнях наголошується, що економічна поведінка підприємства як ключова складова його діяльності визначає стратегічні й оперативні рішення, способи використання ресурсів, характер взаємодії із зовнішнім середовищем та довгострокові перспективи розвитку [8, с. 73]. За таких умов економічні рішення

не є ізольованими актами вибору, а формуються в межах стійкої системи правил, очікувань і механізмів координації. Саме економічна політика фірми формує цю систему, задаючи базову економічну логіку, у межах якої окремі управлінські рішення набувають змісту та узгодженості.

У цьому контексті управління постає як похідний рівень організації діяльності фірми, що забезпечує реалізацію економічної політики через конкретні дії, інструменти та процедури. Економічна політика фіксує не лише способи реалізації рішень, а насамперед підстави їх прийнятності, легітимності та доцільності з погляду цілей і обмежень економічної системи фірми. Управлінські дії набувають аналітичного сенсу лише в межах тієї економічної логіки, яка задається економічною політикою.

Таким чином, економічна політика фірми не зводиться до управлінських процедур і не отожднюється з ними. Вона постає як глибинний аналітичний рівень, що визначає структуру економічних рішень, характер стимулів і межі допустимих дій, забезпечуючи внутрішню узгодженість економічної поведінки підприємства. Саме в такому розумінні економічна політика може розглядатися як самостійна теоретична категорія, необхідна для аналізу економічної раціональності фірми поза межами інструментального підходу.

Розгляд економічної політики фірми як самостійної аналітичної категорії потребує уточнення її внутрішньої структури. За відсутності такого структурування економічна політика ризикує залишатися абстрактним конструктом, що не дозволяє простежити, яким чином загальні економічні орієнтири трансформуються у конкретні рішення та форми економічної поведінки підприємства.

Економічна політика фірми формується як система взаємопов'язаних елементів: принципів, правил і механізмів, що забезпечують узгодженість і передбачуваність економічної поведінки. Принципи задають фундаментальні орієнтири та критерії раціональності, правила конкретизують їх у вигляді норм і процедур, а механізми забезпечують практичну реалізацію цих норм. Така структура дозволяє чітко розмежувати стратегічний, тактичний і операційний рівні політики, не зводячи її до випадкових управлінських дій.

Принципи економічної політики визначають базові орієнтири фірми, відображають стратегічні цілі та ключові економічні взаємозв'язки із зовнішнім середовищем. Вони залишаються стійкими навіть при зміні конкретних управлінських рішень, формуючи основу інваріантної логіки раціональної поведінки. Принципи задають критерії допустимості рішень і межі економічної доцільності, забезпечуючи послідовність і узгодженість політики на стратегічному рівні.

Правила економічної політики конкретизують принципи, переводячи їх у стандарти прийняття рішень, алгоритми розподілу ресурсів і організації процесів. Вони виступають середнім рівнем системи, що поєднує стратегічні орієнтири (принципи) з операційними інструментами (механізмами). Завдяки

правилам принципи стають застосовними на практиці, зберігаючи логіку узгодженості та прогнозованості економічної поведінки фірми.

Механізми економічної політики забезпечують практичну реалізацію правил і принципів через конкретні інструменти управління, фінансові та організаційні процедури. Вони функціонують як посередники між нормами і фактичними рішеннями, гарантують їх виконання і дозволяють адаптувати політику до зовнішніх змін, не порушуючи базових принципів. Таким чином, механізми роблять політику операційно спроможною, зберігаючи її внутрішню узгодженість.

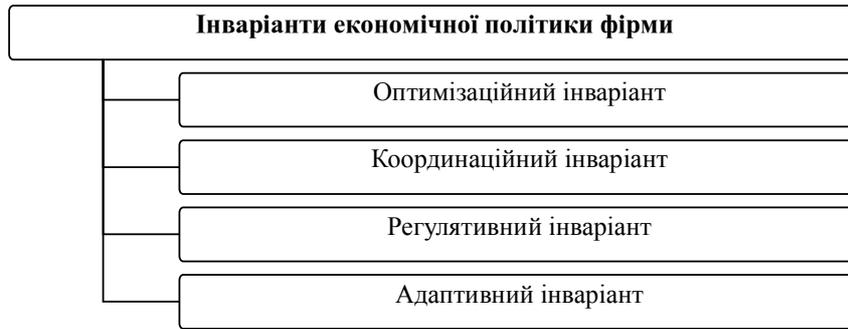
Така ієрархічна структура економічної політики — від принципів до механізмів — забезпечує не лише узгодженість і передбачуваність рішень, але й захист від випадкових чи хаотичних управлінських впливів, що є критичним для формування інваріантної логіки раціональної поведінки фірми.

Таким чином, економічна політика фірми визначається як системна сукупність принципів, правил і механізмів, яка формує логіку економічних рішень, забезпечує їхню узгодженість і передбачуваність, інтегруючи інваріантні орієнтири економічної раціональності з контекстуальною адаптивністю до змін зовнішнього середовища.

Важливо підкреслити, що зазначені елементи не утворюють жорсткої ієрархії з одностороннім підпорядкуванням. Між принципами, правилами та механізмами існує зворотний зв'язок: практика реалізації механізмів може виявляти суперечності або неефективність окремих правил, що, у свою чергу, зумовлює перегляд принципів економічної політики. Така динамічна взаємодія забезпечує внутрішню цілісність економічної політики фірми та її здатність поєднувати стабільність із необхідністю адаптації. Таким чином, структура "принципи — правила — механізми" дозволяє розглядати економічну політику фірми не як сукупність розрізаних рішень, а як цілісну систему, що формує стійку економічну логіку поведінки підприємства. Саме в межах цієї структури створюються передумови для виявлення інваріантних характеристик економічної політики, які зберігаються за зміни конкретних інструментів і форм організації діяльності.

Подальший розвиток теоретичного аналізу економічної політики фірми потребує виокремлення таких її характеристик, які зберігають змістову сталість незалежно від галузевої специфіки, масштабів діяльності чи конкретних форм організації управління. У цьому контексті доцільно звернутися до поняття інваріантів економічної політики фірми, під якими розуміються стійкі аналітичні орієнтири, що відображають фундаментальні способи впорядкування економічних рішень і поведінки підприємства.

Інваріанти економічної політики не слід отожднювати з принципами або цілями діяльності фірми. На відміну від принципів, які фіксують вихідні нормативні орієнтири, інваріанти відображають глибинні функціональні виміри економічної політики, через які вона реалізується в різних інституційних і ринкових контекстах. Вони задають спосіб органі-

Рис. 1. Інваріанти економічної політики фірми

Джерело: сформовано авторами.

зації економічної логіки фірми, не прив'язуючись до конкретних інструментів або управлінських рішень.

У межах даного дослідження доцільно виокремити чотири базові інваріанти економічної політики фірми: оптимізаційний, координаційний, регулятивний та адаптивний. Їх сукупність відображає ключові аспекти економічної раціональності підприємства та дозволяє комплексно охарактеризувати економічну політику як багатовимірну систему (рис. 1).

Оптимізаційний інваріант відображає спрямованість економічної політики фірми на раціональний розподіл обмежених ресурсів і досягнення максимально можливих результатів за заданих обмежень. У межах цього інваріанту формуються критерії економічної ефективності, параметри оцінки результатів діяльності та орієнтири вибору між альтернативними варіантами використання ресурсів. Оптимізаційний інваріант не зводиться до максимізації окремого показника, а передбачає врахування множинності цілей і обмежень, що характеризують економічну систему підприємства.

Координаційний інваріант економічної політики фірми пов'язаний із необхідністю узгодження дій різних економічних агентів усередині підприємства та балансування їхніх інтересів. Він визначає правила взаємодії між структурними підрозділами, власниками, менеджментом і працівниками, формуючи умови для зменшення внутрішніх конфліктів і підвищення узгодженості економічної поведінки. У межах цього інваріанту економічна політика виконує функцію інтеграції індивідуальних рішень у цілісну логіку функціонування фірми.

Регулятивний інваріант відображає нормативно-обмежувальний вимір економічної політики фірми. Він пов'язаний із встановленням допустимих меж економічної поведінки, визначенням правил доступу до ресурсів, санкцій за порушення встановлених норм та процедур контролю. Регулятивний інваріант забезпечує передбачуваність економічних рішень і стабільність функціонування підприємства, знижуючи рівень невизначеності та опортуністичної поведінки.

Адаптивний інваріант економічної політики фірми відображає її здатність реагувати на зміни зовнішнього середовища, зберігаючи водночас внутрішню цілісність і логічну узгодженість. Він забезпечує можливість коригування принципів, правил і механізмів економічної політики у відповідь на струк-

турні зрушення, інституційні трансформації та ринкові шоки. Адаптивний інваріант не заперечує стабільності, а навпаки, створює умови для її збереження в довгостроковій перспективі через своєчасну зміну форм і інструментів економічної поведінки.

Таким чином, інваріанти економічної політики фірми відображають базові виміри економічної раціональності підприємства та дозволяють розглядати економічну політику як систему, що поєднує ефективність, узгодженість, нормативну визначеність і адаптивність. Виокремлення зазначених інваріантів створює теоретичні передумови для подальшого аналізу економічної політики фірми як багатовимірного феномену та для формування узагальнених аналітичних моделей її функціонування.

Економічна політика фірми реалізується через багатовимірний підхід, оскільки підприємство не обмежується лише виробничо-технологічними процесами, формальною організаційною структурою чи контрактними механізмами. Фірма поєднує різні логіки економічної взаємодії, у межах яких формуються, узгоджуються та реалізуються економічні рішення.

У межах даного дослідження фірма розглядається через чотири взаємопов'язані онтологічні виміри: як функціональна економічна одиниця, що організовує використання ресурсів і потоки діяльності; як інституційний механізм, що ґрунтується на системі правил, контрактів і стимулів; як динамічна організація, здатна трансформувати структури та координаційні практики; і як коаліція інтересів, у межах якої різні групи учасників узгоджують цілі та ресурси впливу [9]. Зазначені виміри не є альтернативними, а співіснують і перетинаються, відображаючи різні аспекти економічної реальності фірми.

Поєднання інваріантів економічної політики з онтологічними вимірами фірми дозволяє перейти від абстрактного опису внутрішньої логіки економічної політики до аналізу конкретних форм її прояву. Інваріанти фіксують стійкі напрями економічної раціональності, тоді як онтологічні виміри окреслюють контексти, у яких ці напрями набувають конкретного змісту через взаємодію принципів, правил і механізмів. У такій постановці інваріанти не механічно "накладаються" на виміри фірми, а проявляються в кожному з них у вигляді специфічних конфігурацій економічної політики. Це створює підґрунтя для побудови аналітичної матриці, у якій інваріанти еконо-

Таблиця 1. Аналітична матриця інваріантів економічної політики фірми

Онтологічний вимір фірми	Оптимізаційний інваріант	Координаційний інваріант	Регулятивний інваріант	Адаптивний інваріант
Фірма як функціональна економічна одиниця	Раціональний розподіл ресурсів, параметризація процесів, оцінка економічної ефективності	Узгодження операційних рішень і стимулів економічної поведінки	Встановлення меж і стандартів використання ресурсів	Пошук нових комбінацій ресурсів і коригування параметрів діяльності
Фірма як інституційний механізм	Узгодження індивідуальної та колективної раціональності через систему стимулів	Контракти, норми та правила взаємодії економічних агентів	Корпоративні політики, регламенти та механізми контролю	Гнучкість інституційних правил і можливість їх перегляду
Фірма як динамічна організація	Раціоналізація структур і процесів у відповідь на зміни	Узгодження організаційних трансформацій і рішень	Забезпечення керованості змін і відповідності стандартам	Організаційна еволюція та підтримка інновацій
Фірма як коаліція інтересів	Гармонізація інтересів і формування компромісів	Механізми комунікації, довіри та взаємного коригування дій	Саморегуляція та колективна відповідальність	Соціальна адаптація, навчання та оновлення коаліцій

Джерело: розроблено авторами на основі [9].

мічної політики співвідносяться з онтологічними вимірами фірми (табл. 1).

Оптимізаційний інваріант у функціональному вимірі фірми пов'язаний із параметризацією економічних процесів та вибором ефективних комбінацій ресурсів. Тут економічна політика задає рамки економічної раціональності, визначаючи, які результати вважаються прийнятними, а які — надмірно ризикованими або неефективними. Водночас у інституційному вимірі оптимізаційний інваріант набуває форми системи стимулів і правил, що спрямовують поведінку учасників у бажаному для фірми напрямі. Йдеться не про пряме нав'язування рішень, а про створення таких інституційних умов, за яких індивідуальна раціональність узгоджується з колективною ефективністю. У динамічному вимірі оптимізаційний інваріант трансформується у раціоналізацію організаційних структур і процесів, тоді як у коаліційному вимірі він проявляється через механізми гармонізації інтересів і досягнення компромісів між учасниками.

Координаційний інваріант у функціональному вимірі реалізується через узгодження потоків ресурсів, завдань і рішень, що забезпечує цілісність операційної діяльності фірми. У цьому контексті економічна політика мінімізує втрати, пов'язані з несинхронізованістю дій, і знижує внутрішні трансакційні витрати. В інституційному вимірі координація набуває форми норм, контрактів і стандартів взаємодії, які фіксують допустимі способи поведінки та зменшують невизначеність. У динамічному вимірі координаційний інваріант забезпечує узгодженість змін, запобігаючи дезінтеграції організації під час трансформацій. У межах коаліційного виміру він проявляється через комунікацію, формування довіри та неформальні механізми взаємодії, що підтримують стійкість коаліційних зв'язків.

Регулятивний інваріант у функціональному вимірі пов'язаний із балансуванням внутрішніх і зовнішніх обмежень економічної діяльності. Економічна політика визначає допустимі межі рішень, запобігаючи як надмірній ризикованості, так і консервації неефектив-

них практик. В інституційному вимірі регулятивний інваріант проявляється у формуванні корпоративних правил, політик і кодексів, які закріплюють очікувану поведінку та забезпечують передбачуваність дій. У динамічному вимірі він реалізується через системи внутрішнього контролю й відповідності, що супроводжують організаційні зміни, а у коаліційному — через механізми саморегуляції та колективної відповідальності, які знижують ймовірність конфліктів інтересів.

Адаптивний інваріант у функціональному вимірі пов'язаний із пошуком нових джерел ефективності та оновленням факторів виробництва. Тут економічна політика задає умови для експериментування й коригування цілей без руйнування базової економічної логіки фірми. В інституційному вимірі адаптивність проявляється у гнучкості правил і відкритості до інституційних змін, що дозволяє організації реагувати на зовнішні виклики. У динамічному вимірі адаптивний інваріант забезпечує еволюцію структур і процесів, зберігаючи керованість трансформацій. У коаліційному вимірі він набуває форми соціальної адаптації, навчання та підтримки ініціативності учасників.

Таким чином, інваріанти економічної політики не лише співіснують у межах кожного виміру фірми, а й взаємодіють, формуючи складну, але внутрішньо узгоджену систему. Аналітична матриця, що поєднує інваріанти з вимірами фірми, дозволяє показати, як єдині принципи напрями економічної політики реалізуються через різні механізми та набувають відмінних функціональних призначень.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У межах дослідження економічна політика фірми осмислюється не як сукупність окремих управлінських рішень чи інструментів впливу, а як цілісна логіка економічної раціональності, що відтворюється у часі через систему принципів, правил і механізмів. Такий підхід дозволяє вийти за межі редуccionістських трактувань

фірми та показати, що економічні рішення формуються не ситуативно, а в межах відносно стійких орієнтирів, які водночас залишають простір для адаптації. Запровадження інваріантів економічної політики дає змогу зафіксувати базові напрями її дії, що зберігають свою значущість незалежно від конкретних організаційних форм або інституційних контекстів. Поєднання цих інваріантів з онтологічними вимірами фірми дозволяє розкрити багатовимірний характер економічної політики та показати, що її раціональність не є одновимірною чи зведеною до оптимізації, а формується на перетині координат, регуляції та адаптації.

Отримані результати створюють концептуальні передумови для подальших досліджень економічної політики фірми в конкретних інституційних, галузевих та національних контекстах, а також для аналізу трансформацій економічної раціональності підприємств в умовах структурних змін та зростаючої невизначеності.

Література:

1. Уманців Ю. М., Міняйло О. І. Економічна політика держави за умов глобальних трансформацій. Економіка України. 2018. № 9. С. 37—49.

2. Лагутін В. Економічна політика держави та ефекти її реалізації. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2017. № 4. С. 5—21.

3. Прохорова Ю. В. Економічна політика як умова забезпечення оптимальної структури оборотного капіталу підприємства. Бізнес Інформ, 2012. №9. С. 221—224.

4. Чумак О. В.; Нагорна І. В. Емерджентність економічної та облікової політики в управлінні фінансовою стійкістю підприємства. Економічний простір. 2018. №140. С. 145—157.

5. Крейдич І. М., Вістяка Г. І. Теоретичні аспекти поняття економічної політики розвитку підприємства. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія "Економіка". 2012. Вип. 12. С. 12—17.

6. Савіна Г. Г. Методологія та практика формування соціально-економічної політики на підприємствах легкої промисловості: монографія. Херсон: Херсонський державний технічний університет, 2004. 320 с.

7. Єрешко Ю. О., Товмасян В. Р. Теорія фінансової політики підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 15—16. С. 63—68. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15-16.63

8. Лепейко Т. І., Гупало В. В. Адаптація економічної поведінки підприємства до умов сталого розвитку. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2025. № 1. С. 72—76. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-1-18>

9. Шаповалов В., Чобітько Я., Шишов Г. Теорії фірми як методологічна основа дослідження економічної безпеки підприємства. Економіка та суспільство. 2025. № 75. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-70>

References:

1. Umantsiv, Iu. M. and Miniailo, O. I. (2018), "Economic policy of the state under conditions of the global transformations", *Economy of Ukraine*, vol. 9, pp. 37—49.

2. Lagutin, V. (2017), "Economic policy of the state and effects of its realization", *Herald of Kyiv National University of Trade and Economics*, vol. 4, pp. 221—224.

3. Prokhorova, Yu. V. (2012), "Economic policy as a condition of optimal structure of working enterprise capital", *Business Inform*, vol. 9, pp. 5—21.

4. Chumak, O.V. and Nagorna, I.V. (2018), "Emergence of economic and accounting policies in management of financial stability of the enterprise", *Economic scope*, vol. 140, pp. 145—157.

5. Krejdych, I. M. and Vistiaka H. I. (2012), "Theoretical aspects of the concept of economic policy for enterprise development", *Naukovyj visnyk Akademii munitsypal'noho upravlinnia. Seriya "Ekonomika"*, vol. 12, pp. 12—17.

6. Savina, H. H. (2004), *Metodolohiia ta praktyka formuvannia sotsial'no-ekonomichnoi polityky na pidpriemstvakh lehkoj promyslovosti: monohrafiia* [Methodology and practice of forming socio-economic policy at light industry enterprises], Khersonsk'kyj derzhavnyj tekhnichnyj universytet, Kherson, Ukraine.

7. Yereshko, Ju. and Tovmasian, V. (2020), "Theory of enterprise financial policy", *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 15—16, pp. 63—68. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15-16.63

8. Lepeyko, T. and Gupalo, V. (2025), "Adaptation of a company's economic behavior to the conditions of sustainable development", *Actual problems of innovative economy and law*, vol. 1, pp. 72—76. <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2025-1-18>

9. Shapovalov, V. Chobitko, Ya. and Shyshov, H. (2025), "Theories of the firm as a methodological basis for enterprise economic security research", *Economy and Society*, [Online], vol. 48, available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-70> (Accessed 6 January 2026).

Отримано редакцією журналу / Received: 10.02.26

Процеженовано / Revised: 18.02.26

Схвалено до друку / Accepted: 10.03.26

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

viber: +38 050 3820663